

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 478379/9

בבית הדין הרבני האזורי חיפה

לפני כבוד הדיינים:

הרב דניאל אדרי – אב"ד, הרב בן ציון הכהן רבין, הרב אלעד עלי

התובעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד מיכאל קורן)

נגד

הנתבע: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד שבתאי ניר)

הנדון: כתובה, מזונות דחיית בקשה לביטול הסכם גירושין

פסק דין

לפנינו תביעה לביטול הסכם שנחתם בין הצדדים, ותביעה לכתובה ומזונות הילדה.

הצדדים נישאו בתאריך ג' בסיון תשמ"ו (10.6.1986). הבעל התחייב בכתובה סך של 1,000,000 ₪ (מליון ש"ח). לבני הזוג נולדה בת אחת משותפת, ע' ילידת ד' כסלו תשמ"ז (6.12.1986). בתאריך כ"ב באלול תשמ"ט (22.9.1989) חתמו הצדדים על הסכם גירושין אשר קיבל תוקף של פסק דין בתאריך כ"ז בניסן תש"ן (22.4.1990). הצדדים התגרשו בתאריך כ"ח בסיון תש"ן (21.6.1990).

סעיפי ההסכם הקשורים לתביעה העומדת בפני בית הדין:

סעיף ב בעניין הבת:

1. הבת ע' תישאר בטיפול הסבים, הוריה של האישה, שהוכרו כמשפחת אומנה על ידי הלשכה לשירותי הרווחה.
2. האב ישתתף בהוצאות סידור זה בהתאם להנחיות הלשכה.
3. ע' תישאר בחזקת האב אך בטיפול הסבים כמשפחה אומנת.

לגבי הרכוש הוסכם בסעיף ג:

1. הדירה המשותפת של בני הזוג ברחוב י. תישאר ברשות הבעל.
2. האישה מוותרת על זכויותיה בדירה זו.

לגבי מזונות הוסכם בסעיף ה:

האישה מסכימה לוותר על זכותה למזונות בהיותה בעלת הכנסה מקצבת נכות.

בכתב יד נוסף:

הבעל מתחייב עבור מזונות (כתב לא ברור) סך 500 ש"ח צמוד למדד כל עוד האישה חיה מנכות כללית מבוטח לאומי עקב מחלתה הקשה שהיא אפילפסיה ואין באפשרותה להסתדר עם זאת.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בסעיף ז' להסכם נאמר:

עם חתימת הסכם זה כדין לא יהיה לבעל ולאישה כל תביעה לרכוש כספים או כל תביעה אחרת שלא פורטו בהסכם זה.

בינואר 1999 הוצאה הבת מהורי האם ששימשו כמשפחת אומנה בעקבות חשש לשלומה, ובאפריל 1999 בעקבות פסק דין של בית המשפט לנוער והעברה הבת לפנימייה.

בתאריך ג' בתמוז תש"ס (6.7.2000) הגיש הבעל תביעה לביטול חיוב מזונות. הבעל טוען בכתב התביעה שהבת יצאה ממשפחת האומנה והועברה לפנימייה וכל הוצאותיה משולמות על ידי המדינה והוא התחייב לשלם מזונות כל עוד הבת חיה אצל משפחת אומנה.

באותו יום התנהל דיון בבית הדין, ובית הדין הוציא החלטה בעניין מזונות הילדה וזה לשון ההחלטה:

מאחר והילדה נמצאת כיום בפנימייה ומבקרת אצל אמה בחופשות בלבד, לכן בית הדין מחליט בשלב זה להקפיד את חיוב המזונות אשר בהסכם הגירושין מיום 22.9.89 אשר קיבל תוקף של פסק דין ביום כ"ז ניסן תש"ן 22.4.90.

האישה ובא כוחה מנועים מלהפעיל את הסכם הגירושין, בסעיף המזונות של הילדה בכל דרך שהיא הן לגבי העבר והן מכאן ולהבא עד למתן החלטה אחרת של בית הדין

בתאריך כ"ח בכסלו תשס"א (25.12.2000) הוציא בית הדין החלטה נוספת בעניין מזונות הילדה (תיק החזקת ילדים הסדרי שהות, תיק סרוק) וזה לשון ההחלטה:

לאור האמור בית הדין מחייב את האב 'י' לשלם לאם ש' מזונות עבור הבת ע' בסך 250 ש"ח לחודש צמוד לתוספת יוקר השכירים החל מיום 1.10.00.

פסק דין קודם למזונות הבת בטל החל מיום 1.10.00

בתאריך ט"ז בטבת תשס"ב (31.12.2001) (תיק החזקת ילדים, תיק סרוק) הגישה האישה תביעה לבית הדין ולבית המשפט שעניינו העברת הילדה למשמרתה בטענה שהאב מכה אותה. כמו כן דרשה שהדירה תעבור לרשותה ושכר המזונות יגדל ל-500 ש"ח.

בתאריך ט"ז באייר תשס"ב (28.4.2002) נתן בית הדין החלטה וזה לשון ההחלטה:

בפנינו בקשת האם לקבלת הבת ע' לחזקתה

בית הדין בהחלטה מתאריך 23.1.2002 פנה לשירותי הרווחה ק. בבקשה לקבל חוות דעת ותסקיר אודות טובת הילדה.

בית הדין קיבל את תסקיר שירותי הרווחה מתאריך כ"ט בניסן תשס"ב ולאחר העיון בו מחליט בית הדין לאמץ את ההמלצות האמורות בו בתוקף של פסק דין כדלהלן:

1. הבת ע' תעבור לחזקת האם ויחד עם זאת תמשיך לשהות בפנימייה על פי צו חוק הנוער.

2. בית הדין מחייב את הצדדים לשתף פעולה עם שירותי הרווחה בכל הקשור לטיפול בבת ע'.

3. באשר לקביעת הסדרי ראייה הרי שהם יקבעו על פי שיקול דעתה של פקידת הסעד המוסמכת לכך.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כתב התביעה הנוכחי

בתאריך כ"ה באייר תשע"ב (17.5.2012) הגישה האישה בקשה לבית הדין ובו בקשה לתיקון ההחלטה מתאריך ג' בתמוז תש"ס (6.7.2000) בטענה שאין ביכולתה לגבות את המזונות מבעלה דרך הוצאה לפועל בגלל ההחלטה.

בתאריך כ"א כסלו תשע"ג (05.12.2012) התקיים דיון ראשון בבקשה, האישה הסבירה שהיא תובעת מזונות לילדה שעזבה את הוריה ומתגוררת אצלה. בא כוח הבעל אמר שיש הסכם גירושין. האישה הגיעה ללא ייצוג וביקשה לדחות את הדיון, בית הדין נעתר לבקשתה.

בתאריך י' בטבת תשע"ג (23.12.12) הגיש בא כוח האישה בקשה לביטול הסכם הגירושין בטענה שההסכם נעשה תוך כפייה והבעל עצמו חזר בו מההסכם, ומשכך, האישה מבקשת לבטל את ההסכם ותובעת את כתובתה מזונותיה ומזונות בתה.

בתאריך כ"ה באדר תשע"ג (7.3.2013) התקיים דיון נוסף בבקשת האישה. בפתחת הדיון אמר בא כוח האישה (שורה 3 לפרוטוקול) שהבקשה להיום היא לא רק מזונות אלא ביטול הסכם, כתובה, מזונות והשלמת מזונות. בית הדין הבהיר לבא כוח האישה שכלל לא קיימות תביעות בכל הנושאים שהוא מעלה ומשכך הדיון הסתיים ונדחה למועד חדש.

בהחלטה שניתנה באותו יום נכתב:

על בא כוח האישה להגיש את התביעה מחדש בהתאם לנאמר בדיון עם העתק לצד השני. כמו כן יש לפתוח תיק מתאים לכל תביעה.

ואמנם בתאריך כ"ב באייר תשע"ג (2.5.2013) הגישה האישה תביעה לבית הדין הכוללת מספר מרכיבים: כתובה, מזונות אישה, מזונות הבת, ביטול הסכם הגירושין ולחילופין תביעת נזקין כלפי האב בגין אי כיבוד ההסכם.

לטענת האישה בהסכם התחייב האב לגדל את הבת המשותפת ולשאת בהוצאות הנסיעה של האם לצורך ביקוריה אצל הבת. למעשה הבת הועברה לפנימייה ומשם ברחה לבית האם והיא שגידלה אותה על חשבונה ללא עזרה וסיוע מהאב שהתנער מההסכם וסירב לקיים את התחייבותיו.

בנוסף על האמור האם שוויתרה על חלקה בדירה המשותפת לטענתה בגלל אלימות שהופעלה כלפיה, מבקשת עכשיו לקבל את חלקה בדירה, וזאת לאחר שלטענתה ההסכם הופר על ידי האב שנמנע מתשלום דמי המזונות, ומשכך ברצונה לפתוח את ההסכם על כל סעיפיו לדיון מחדש.

כתב ההגנה

בכתב ההגנה נטען שהבעל מעולם לא הפר את ההסכם וטענה מעין זו לא הועלתה בשום ערכאה עד היום ואין כל עילה לפתוח הסכם לאחר שנים כה רבות. מעבר לכך שטענת חוב המזונות מוכחשת, האישה איננה צד לתביעת חוב המזונות של האב שהוא חוב לבת הבגירה.

הליכים משפטיים

בדיון שהתקיים בתאריך ו' בחשוון תשע"ד (10.10.13) הבעל לא הופיע.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בדיון שהתקיים בתאריך י"ד בשבט תשע"ד (15.1.14) עלה נושא הכתובה.

בא כוח הנתבע טען שהאישה ויתרה על כתובתה וזאת למרות שהדבר לא נכתב בהסכם הגירושין. עוד טען שהיו מעשי כיעור ששוללים את הכתובה מהאישה אבל אי אפשר להוכיח לאחר 20 שנה.

טענה נוספת שעלתה היא שהאישה לא תבעה את הכתובה עד עכשיו למרות שתבעה דברים אחרים מה שמוכיח שהיא ויתרה עליה.

האישה ובא כוחה טענו שהיא לא ידעה שיש אפשרות לתבוע מהבעל ורק לאחר שהדבר הוסבר לה היא תבעה. עוד טענה שההסכם עצמו נכפה עליה ושהבעל הפעיל אלימות כלפיה.

על מנת להבין את ההליך המשפטי שהתרחש בבית הדין, בית הדין הורה להזמין את התיקים הישנים של בני הזוג.

בתאריך י"ט בחשוון תשע"ה (12.11.14) התקיים דיון נוסף. האישה לא הופיעה לדיון.

בתאריך כ"ז בטבת תשע"ה (18.1.15) (תיק מזונות) התקיים דיון נוסף. בא כוח האישה ביקש לבטל את הדיון היות וקיבל את הייצוג בסמוך לדיון ולא קיבלו את כל החומר.

בתאריך ב' בסיון תשע"ה (20.5.15) התקיים דיון נוסף. בתחילת הדיון דנו בעניין הגט שלא נמצאו מסמכים המעידים עליו. לאחר מכן חזרו לדון בעניין הכתובה. האישה חזרה על דבריה שהיא לא היתה מודעת לאפשרות לתבוע את הבעל ושההסכם נעשה תוך כדי הפעלת אלימות כלפיה. בא כוח האישה הוסיף שבהסכם לא מופיע ויתור על הכתובה.

בא כוח הבעל השיב שמעולם לא נטען בשום מקום על אלימות. אמנם הוגשו תלונות במשטרה אבל שום דבר לא הבשיל לכדי טענות בבית דין או בית משפט. גם מסקנות החקירה המשטרתית לא הוגשו לבית הדין. כמו כן טען שההסכם אושר על ידי בית דין והוגשו תביעות בנושאים שונים עניין האלימות כלל לא הוזכר, ואי אפשר עכשיו פתאום לטעון שכל ההסכם כלל לא תקף.

בית הדין ניסה להגיע לפשרה בין הצדדים ובהחלטה נאמר שעל הצדדים לנהל משא ומתן וליידע את בית הדין בתוצאותיו.

הצדדים ניהלו משא ומתן אשר לא צלח (עיין בקשה מתאריך ט' אלול תשע"ה (24.8.15) בתיק מזונות).

בתאריך כא' באדר א' תשע"ו (1.3.2016) התקיים דיון נוסף. באת כוח האישה טענה שההסכם מבוטל היות ונעשה בכפיה ולכן האישה תובעת את חלקה בדירה, מזונות לאורך השנים וכתובה. בא כוח הבעל טען שההסכם תקף. עוד טענה באת כוח האישה (שורה 19 לפרוטוקול) שהבעל לא קיים את ההסכם וזאת עוד סיבה לכך שהוא מבוטל. בא כוח הבעל חזר על טענותיו שהאישה בגדה בבעלה וניהלה מערכות יחסים עם גברים רבים ולכן לא מגיעה לה כתובה. לגבי תביעת המזונות טען שהתביעה צריכה להיות מוגשת על ידי הבת שהיא בוגרת ולא האם.

בהחלטה שניתנה על ידי בית הדין נאמר שעל הצדדים לנהל משא ומתן לחילופין ובמקביל להגיש סיכומים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

סיכומי האישה

האישה תובעת את ביטול ההסכם וזאת בגלל שחתמה עליו בכפייה אחרי איומים ותקיפות מצד הבעל. כמו כן הבעל לא קיים את ההסכם. שתי סיבות אלו מקימות עילה לביטול ההסכם ולתביעה של האישה לכתובה, מזונות ומזונות הבת וכמו כן למחצית מהדירה המשותפת.

לחילופין תובעת האישה את כתובתה שעליה לא נמצא ויתור בהסכם ואת מזונותיה ומזונות הבת שלטענתה לא שולמו לה במשך השנים.

לטענת האישה במשך השנים סבלה מאלימות מילולית ופיזית קשה ואף הגישה כנגד האיש מספר תלונות בנושא. בגלל האלימות המליצו שירותי הרווחה לצדדים להתגרש. הצדדים אמנם חתמו על הסכם גירושין אבל האישה נאלצה לחתום על ההסכם שמקפח אותה בגלל חששה מהבעל ואחרי איומים ואלימות שהופעלה כנגדה.

למעשה הבעל נמנע לשלם את המזונות שהתחייב לשלם. אמנם בג' תמוז תש"ס (6.7.00) בית הדין הקפיא את חיוב המזונות בהחלטה זמנית שתוקפה עד להחלטה חדשה שקבעה שמתאריך 1.10.00 הבעל חייב להעביר לאם סך של 250 נח עבור מזונות הבת, אבל הבעל לא עמד בתשלומים הן בתקופה בה היה חייב במלא הסכום (מהחתימה על ההסכם כב' אלול תשמ"ט) (22.9.89) עד ל' ג' תמוז תש"ס (6.7.00) שה"כ 129 חודשים) והן בתקופה בה היה חייב בחלקו (מה 1.10.00 עד כ"ג כסלו תשע"ה (6.12.04) בהגיע הילדה לגיל 18 שה"כ 50 חודשים). אמנם האישה פנתה להוצאה לפועל אבל הבעל הצליח ולא ברור כיצד למנוע את תשלום המזונות דרך הוצאה לפועל.

סיכומי הבעל

כהקדמה לכתב ההגנה הבעל טוען שהאישה פועלת לאורך כל הדרך בחוסר תום לב. לטענת הבעל המקום הנכון בו היתה האישה צריכה לפעול הוא תיק ההוצאה לפועל אבל היא נמנעת בגלל סיבות זרות (סעיף 18).

בנוסף על האמור, האישה הגישה תביעה כפולה גם בבית המשפט וגם בבית הדין. והוסיפה חטא על פשע ושינתה את כתב התביעה בבית הדין הרבני לפי הנוחות, החלה בתביעה לזכויות בבית בגלל חובות הבעל כלפיה, עברה לתביעה של מזונות, מזונות הבת ביטול הסכם בגלל אי קיומו ונזיקין בגלל אי קיום הסכם, וסיימה בתביעה לביטול הסכם בגלל שנחתם תוך הפעלת כח ואלימות.

למעשה הנתבע מכחיש את טענת האישה בעניין הפעלת אלימות או לחץ על האישה, ובפרט שההסכם נערך על ידי שירותי הרווחה, וחזקה עליהם שבחנו ובדקו שההסכם נחתם ללא כל השפעה לא הוגנת וכמובן שאישור ההסכם שנעשה על ידי בית הדין שבחן ובדק את הדבר ולא הוציא דבר שאינו מתוקן תחת ידו. לאישה אין כל ראיות לכך שהופעלה נגדה אלימות, האישה אמנם הגישה לבית הדין תלונות שהוגשו על ידה למשטרה אבל לא נכתב נגד מי היא מתלוננת, ומעבר לכך שתלונה אינה הוכחה למעשה אלימות ובפרט שבנידון דידן מעולם לא הוגשה בקשה לצו הגנה או צו הרחקה כנגד הבעל לא על ידי האישה ולא על ידי המשטרה.

הבעל מעולם לא הורחק מביתו ואפילו לא הוגש כנגדו כתב אישום ובטח שהוא לא הורשע במעשה אלימות כלשהו כנגד האישה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

נמצא שההסכם עצמו שקיבל תוקף של פסק דין תקף וממילא לא ניתן לשנות בו דבר ולהעלות דרישות ותביעות חדשות.

בנוגע לטענת האישה שהבעל הפר את ההסכם, מעיר הבעל שהאישה עצמה הפרה את ההסכם ונמנעה מלהעביר את הדירה על שמו של הבעל כפי שהתחייבה.

הבעל טוען שבהסכם נאמר שהאישה מוותרת על כל תביעה כלפי הבעל, בכלל זה כמובן הכתובה ולכן האישה שוויתרה על כתובתה מנועה מלדרוש אותה.

בנוסף טוען הבעל שכל עילת הגירושין היו מעשי כיעור של האישה ששוללים ממנה את כתובתה, ומשכך, גם אם נאמר שאין ויתור על הכתובה או שההסכם לא תקף האישה הפסידה את כתובתה במעשיה.

הבעל למעשה כל השנים שילם את מזונות הילדה ואף תמך בה מעבר למה שנדרש ממנו. הילדה לא היתה בקשר עם התובעת ולכן תביעת מזונות הילדה אינה במקום. מעבר לכל האמור תביעת המזונות הוגשה שלא כדין. הבת שהיא היום בוגרת לא הגישה תביעת מזונות לא הופיעה ואף לא הוצג ייפוי כח מטעמה. לטענת האב, מתוך ידיעה, הבת לא יודעת ולא מסכימה לתביעה זו (סעיף 14, 34).

אין מקום לתביעת הנזיקין היות וכאמור הבעל עמד בהתחייבויותיו. בנוסף לכך לא הוסבר ולא הוכח שיש קשר בין המחדלים של הבעל לטענת האישה לבין נזקין כאלו או אחרים שנגרמו לאישה.

למעשה בפני בית הדין עומדות מספר שאלות:

א. תוקפו של הסכם הגירושין.

ב. במידה וההסכם לא בתוקף מהו חוב הכתובה, מזונות הבת וחלוקת הרכוש בין בני הזוג.

ג. עד כמה שההסכם תקף:

1. האם בהסכם יש ויתור על הכתובה?

2. האם יש לאב חוב עבר של תשלום מזונות הבת?

ד. תשלום נזיקין לאישה.

בפני בית הדין עומדת תביעה שהוגשה על הסכם גירושין שנחתם לפני כעשרים ושנים שנה. לגבי תביעה על חוב ישן פסק השולחן ערוך (חושן משפט סימן ס"א סעיף ט'): :

הרוצה לפסול שטר מפני שלא הוציאו בחיי אביו, ועוד שבא (המלוה) לתכלית העוני ולא הוציאו, אין השטר נפסל בכך, אמנם, יש לדיין לחקור ולדרוש להוציא הדין לאמיתו, ואם יראה לו באומדנא דמוכח שהדין מרומה ושקר, יכתוב ויחתום שאין לשום דין ישראל להשתדל בדין זה, ויתן ביד הנתבע (וע"ל סי' ט"ו ס"ג).

ועיין עוד בסימן צ"ח סעיף ב.

מדברי השו"ע למדנו שתביעה ישנה גם אם יש ראיות נסיבתיות כנגדה איננה נדחית על הסף אבל על בית הדין מוטל לברר לדרוש ולחקור כדי להוציא דין אמת לאמיתו.

גם בנידון דידן למרות שהתביעה הוגשה שנים רבות לאחר מעשה, אין בכך בכדי לדחות אותה על הסף אך מוטל על בית הדין לברר את הנושא עד תום.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ביטול הסכם הגירושין

כאמור השאלה המקדמית העומדת בפני בית הדין היא תוקפו של הסכם הגירושין שנחתם בין בני הזוג אשר לטענת האישה נחתם על ידה היות והופעלה נגדה אלימות.

למעשה האישה לא הוכיחה את דבריה בדבר אלימות. אמנם הוצגו לבית הדין תלונות של האישה במשטרה אבל מאז הגשת התלונות עברו שנים רבות ולא הוצגה לבית הדין ראיה כלשהיא שהתלונות הבשילו לכדי כתב הרשעה ולמעשה אפילו כתב תביעה כנגד הבעל לא הוצג לבית הדין.

גם מדור"ח שהגישו שירותי הרווחה לבית הדין בתאריך כ"ט חשוון תש"ן (27.11.89) (נמצא בתיק הסרוק) עולה שהטענות בדבר אלימות חד צדדית של הבעל אינן מדוייקות, בדור"ח נאמר שישנה אלימות הדדית ואף מצויין ההסבר לכך, וזה לשון הדור"ח:

ס' אינה מעריכה את העובדה שלי' אין כלל טענות כלפיה למרות קשיי תפקודה וקבלתו אותה על כל מגבלותיה על רקע טענותיה הרבות. יש מריבות קשות בין בני הזוג מלוות באלימות הדדית בשל יכולת קומיניקטיבית מוגבלת של שניהם.

בהמשך הדור"ח אף מצויין שהאישה התנהגה בתוקפנות כלפי הבעל.

בנוסף על האמור, בית הדין בהחלטתו מתאריך כ"ג בתמוז תשמ"ט (26.7.89) הפנה את הצדדים למחלקת הרווחה כדי שיעזרו להם בגיבוש הסכם גירושין. ההסכם נערך ע"י עובדים סוציאליים שודאי הכירו את המשפחה והיו מודעים לבעיות של אלימות עד כמה שהיו, ובעריכת ההסכם ודאי שלקחו כל זאת בחשבון. וודאי שההסכם שנעשה בידיו של מי שאמון על כך ואינו נוגע בדבר, נערך באופן מקצועי, ונחתם על ידי הצדדים לאחר שהוסבר להם תוכנו, ושהצדדים חתמו עליו מרצונם החופשי וללא כל כפייה. עולה על כולנה, הסכם הגירושין אושר בבית הדין שהכיר את בני הזוג מדיונים קודמים, וודאי שבית הדין עשה את מלאכתו נאמנה, הסביר לבני הזוג את ההסכם, ווידא שהם חתמו עליו מרצונם החופשי ולאחר שהבינו אותו והסכימו לנאמר בו. לא מתקבל על הדעת לומר שבית הדין ושירותי הרווחה נתנו ידו לעוול וניצול של האישה. משכך, ודאי שחתימת ההסכם ואישורו בבית הדין הם ברי תוקף.

ועיין עוד בארוכה בפסק דין מבית דין בעניין ביטול הסכם בתיק 892678/7.

תביעת המזונות

טענת הבעל שתביעת המזונות על ידי האישה נעשית שלא בסמכות אלא הבת היא התובעת והיות והבת לא הגיעה לדיונים אין מקום לתביעה, נדחית.

בהסכם הגירושין ההתחייבות של הבעל לשלם מזונות היא לאישה כמו כן בהחלטות בית הדין החיוב הוא כלפי האישה. זאת ועוד, בזמן ההסכם הבת, על פי הכתוב בהסכם, היתה בחזקת האב ובטיפול הורי הזוג ולמרות זאת האב התחייב לשלם מזונות לאם ולא לילדה (בחיסון או בדרך אחרת) או להוריה. גם בזמן החלטת בית הדין בתאריך טז' באייר תשס"ב (28.4.2002) שהובאה לעיל הבת שהתה בפנימיה וכל צרכיה סופקו על ידי הפנימיה ולמרות זאת האב חוייב בתשלום מזונות לאם.

נמצא שחיוב המזונות של האב הינו כלפי האם וכלפיה בלבד ולכן אין צורך בתביעת הילדה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אם נעייין בהחלטות הקודמות של בית הדין נראה באופן ברור שהחלטה מתאריך ג' בתמוז תש"ס (6.7.00) הוקפאו המזונות ונאסר על שימוש בכל החלטת מזונות ביחס למזונות העבר. בתאריך כ"ח בכסלו תשס"א (25.12.00) ניתנה החלטה בעניין מזונות שתוקפה מיום 1.10.2000 שמחייבת את האב בסך של 250 ₪ (מאתים וחמישים ₪) סך הכל.

יש להניח שהחלטה זו ניתנה לאור העובדה שהבת שהתה בפנימייה שסיפקה את כל צרכיה. החלטה זו לא שונתה גם בהחלטת בית הדין שניתנה בט"ז באייר תשס"ב (28.4.02) בה האם תבעה בין היתר הגדלת מזונות, ובית הדין בהחלטתו התייחס למשמורת על הבת ולמקום שהותה של הבת ולא להגדלת המזונות כך שהם נשארו על כנם.

נמצא שהאב מחוייב מתאריך 1.10.00 בסך של 250 ₪ לחודש.

ועדיין יש לדון בחיוב מזונות האב מהגירושין עד לתאריך התביעה. ונראה שיש לחלק בין הזמן שהבת היתה אצל משפחת אומנה לבין הזמן שהיא הוצאה משם. ההבדל עולה מתביעת הבעל לפטור ממזונות שכפי שנכתב בה, היתה בעקבות עזיבת הבת את משפחת האומנה והעברתה לפנימייה. גם מהחלטת בית הדין שניתנה בתאריך ג' בתמוז תש"ס (6.7.2000) מוכח שהזמן ממנו פטרו את הבעל מתשלום מזונות הוא מזמן העברת הילדה ממשפחת אומנה כפי שנכתב בהחלטה "מאחר והילדה נמצאת כיום בפנימייה ומבקרת אצל אמה בחופשות בלבד".

למרות שבהמשך ההחלטה נאמר: "האישה ובא כוחה מנועים מלהפעיל את הסכם הגירושין, בסעיף המזונות של הילדה בכל דרך שהיא הן לגבי העבר והן מכאן ולהבא" ומשמע שהסכם גם לגבי העבר לא תקף, שוברו בצידו, במה שכתוב בסוף ההחלטה: "עד למתן החלטה אחרת של בית הדין", והחלטה זו אכן ניתנה, כפי שמופיע לעיל, בתאריך כ"ח בכסלו תשס"א (25.12.2000), ובסופה נכתב "פסק דין קודם למזונות הבת בטל החל מיום 1.10.00 ואם כן האישה יכולה לעשות שימוש בחיוב מזונות העבר.

נמצא שהבעל מחוייב במזונות בסך 500 ₪ לחודש מתאריך הגירושין כ"ח בסיון תש"ן (21.6.1990) עד עזיבת הבת את המשפחה האומנת (1.1999).

בכל הדיונים כתבי ההגנה והסיכומים לא נטען שהאב שילם לאישה את חובו. אמנם נטען שהאב דאג לילדה וקנה לה ונתן לה וכו' אבל כפי שנכתב האב התחייב להעביר לאם. קל וחומר שלא הובאו לבית הדין ראיות כלשהם שהאב אכן העביר לאם סכום כסף כלשהו. נמצא שהאב חייב בתשלום דמי מזונות עבר.

סיכום חיוב מזונות העבר:

עבור המזונות מזמן הגירושין עד עזיבת הבת את משפחת האומנה סך הכל 102 חודשים, סך כל החיוב 51,000 ש"ח

מתאריך מתן ההחלטה בדבר המזונות ביום 1.10.00 עד להגיע הילדה לגיל 18 ביום כ"ג בכסלו תשס"ה (6.12.2004) עברו סה"כ 50 חודשים סך כל החיוב 12,500 ש"ח.

נמצא שהאב חייב לאם סה"כ 63,500 ש"ח ₪ עבור מזונות העבר.

חיוב הכתובה

הבעל מציין מספר סיבות לכך שהאישה הפסידה את כתובתה. נפתח ונאמר שטענותיו בדבר מעשי כיעור של האישה במהלך חיי הנישואין נדחות על הסף. דבריו אלו של הבעל

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בדבר בגידה ורצונו לסיים את הקשר עם האישה בעקבות זאת מוכחים מדברי הדו"ח של המחלקה לרווחה ק. שהוגש לבית הדין בתאריך כ"ט חשוון תש"ן (27.11.89) וז"ל הדו"ח:

כיום ס' נחושה בהחלטתה להתגרש וי' שותף להחלטה זו מתוך תחושה של חוסר אונים להתמודד עם דרישותיה תוקפנותה ודחייתה אותו ולא מתוך רצון אישי לפרק את המשפחה.

מהדברים עולה באופן ברור שהאישה היא שיזמה את הליך הגירושין והבעל עצמו לא רצה בכך ורק בלית ברירה הסכים לכך. בנוסף לכך בכל הדיונים עד עכשיו כולל דיון הגירושין והדיונים השונים לאחר מכן לא עלתה טענה של בגידה של האישה. יש לציין שבכתב התביעה לגירושין שהוגש על ידי האישה, האישה היא זו שטענה שהבעל בוגד בה. בית הדין מתפלג על התנהגות זו של הבעל שמוכן לשקר והטיל רפש באשתו לשעבר שמוחזקת כבת ישראל כשרה.

לעצם הטענה שבהסכם יש ויתור על הכתובה. בהסכם עצמו לא מוזכר באופן מפורש שהאישה מוותרת על כתובתה כפי שמקובל בהסכמי גירושין. עם זאת מצויין בסעיף ז' להסכם, כפי שהובא לעיל, שלצדדים לא יהיו כל תביעות לרכוש, כספים, או כל תביעות אחרות שלא פורטו בהסכם.

למעשה בפני בית הדין עומדת השאלה האם הלשון שהוזכרה בהסכם מהווה לשון מחילה וכוללת מחילה על הכתובה או לא.

מדברי הרא"ש (בתשובה כלל ע"ו סימן ג) עולה לכאורה שהלשון הנ"ל מהווה מחילה וזה לשונו:

ששאלת, ראובן שהוציא שובר וכתוב בו ששמעון מחל כל תביעות ממון שהיה לו עליו עד היום הזה, ושוב הוציא שמעון שטר שראובן חייב לו מנה וזמן השטר והשובר ביום אחד, וראובן אומר ששטרו מאוחר, יראה לי דיד בעל השטר על התחונה.

הרא"ש אומר למעשה ששטר שכתוב בו ששמעון מחל כל תביעות ממון שהיו לו מהווה מחילה על הכל, כולל שטר חוב מאותו יום של השובר. דבריו אלו של הרא"ש הובאו להלכה בשולחן ערוך חושן משפט סימן מג סעיף כז, עיין שם שהשולחן ערוך מחייב אותו לשלם לא בגלל הלשון של השטר "כל התביעות" אלא בגלל הלשון "עד" שדן בו האם הכוונה לעד ועד בכלל או עד ולא עד בכלל.

גם המהרי"ט (אבן העזר סימן כ"א) מתייחס תוך כדי דבריו לשאלה זו וכותב וזה לשונו:

גם מכוח מחילה דלבסוף נפטר שאמר לו ראובן לשמעון אין לי עליך שום תביעה לך וקח לך אישה אשר תחפוץ ואין לי עליך שום תביעה גדולה וקטנה יש בלשון הזה מחילה על המזונות.

נמצא שלשון "אין לי עליך תביעה" מהווה לשון מחילה.

ועיין עוד במהרי"ט אבן העזר סימן כ', בשאלה זו מביא המהרי"ט את תשובתו של מהר"ם ב"ר"א די בוטון לשאלה אליה מתייחס המהרי"ט עצמו בסימן כ"א שהובא לעיל, ובתוך כדי דבריו כותב וזה לשונו:

כיון שאמר לו אין לי עליך שום תביעה וכו' די לשון זה למחול ואין צריך שיאמר בפירוש אני מוחל לך מה שאתה חייב [...] משמע בהדיא שאם אמר דברים המוכיחים בינו לבינו שמחל מהני אפילו שלא יאמר מחילה בפירוש הוא הדין בנ"ד שאמר דברים המוכיחים אפילו יהיו בינו לבינו שמחל, מהני,

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כיון שאמר לך קח לך וכו' אין לי עליך שום תביעה וכו' ודאי דמוכח הדבר דמחל. וכן כתב הרב בעל תרומת הדשן סי' שי"ח על שמעון שהיה אוכל עם חמיו וכו' וכתב בסוף דבריו והדברים נראים שאם לא היה כעס ומריבה עם חתנו לא היה תובע ממנו כלום ואם כן אומדנא דמוכח הוא שמחל לו כל המזונות עד שנולדה מריבה ביניהם וכהאי גוונא פטור שמעון החתן דכיון שמחל פעם אחת, שוב אינו יכול לתבוע. עד כאן. הרי דהרב ז"ל לא הצריך שם שימחול בפירוש רק אם הדברים נראים שמחל פעם אחת, די, ואינו יכול לחזור בו, הוא הדין בני"ד והדברים נראים ומוכיחים שמחל ואינו יכול לחזור בו.

מדבריו עולה חידוש גדול יותר שגם אם לא נאמרה מחילה במפורש אלא שהדברים מוכיחים שהיתה שם מחילה, די בזה ושוב אינו יכול לחזור בו. נמצא שלמעשה אם נכתב בהסכם שלצדדים לא יהיו תביעות נוספות או אפילו לשון שלצדדים אין תביעות נוספות, יש בכך לשון מחילה, ולכאורה גם על הכתובה.

עם זאת במבי"ט סימן שי"ד מצאנו לכאורה שלשון מחילה על כל מין תביעה אינה מועילה אלא לתביעה בעל פה ללא עדים או שטר, אבל תביעה שיש עליה עדים או שטר, לא תועיל לשון כזו אלא צריך רק מחילה מפורשת, וזה לשונו:

כי מי שמוחל כל ענין תביעה, אין במשמעות מחילת תביעת הדבר הידוע לכל שיש לו בידו, אם יש לו חוב בעדים או שטר מתנה בעדים, כי על כיוצא בזה צריך שיאמר שהוא מוחל לו בפירוש החוב שיש לו עליו או המתנה שנתן לו, ומחילת כל מין תביעה משמעותו הוא תביעת על פה בלא עדים או בכתב בדבר שאינו בפירוש ויש בו הכחשה.

נמצא לכאורה שבשאלה זו יש מחלוקת. אך בפד"ר חלק ג' (עמוד 166) כתבו שאין מחלוקת בדבר, ואין הדין תלוי בלשון בו השתמשו, אלא בנסיבות העניין וזה לשונם:

אכן לפי האמור אין בזה סתירה, שעיקר דין מחילה אינו תלוי בלשון שאמר אלא אם הדברים נראים ומוכיחים שמחל או לא, ואם כן בנדון המהרי"ט היו הדברים נראים ומוכיחים שמחל, לכן הוי מחילה, אבל בנדון המבי"ט לא היו הדברים נראים ומוכיחים שמחל ולכן כיוון שלא אמר בפירוש שמחל לא הוי מחילה.

ועיין עוד בפד"ר כרך יא (עמוד 226) והלאה בפני הדיינים הרב עובדיה יוסף הרב שאול ישראלי והרב מרדכי אליהו שדנו על זוג שחתמו על הסכם גירושין בבית משפט והצהירו בדיון בבית הדין שכל העניינים הכספיים סודרו בבית המשפט, ואחר כך תבעה האישה את כתובתה, וכתבו (עמ' 233) שהיות ובהסכם בית המשפט לא נכתב "פרט לאמור בהסכם אין שום תביעות הודיות, והסכם זה מסדר את כל התביעות הכספיות שבין הצדדים", יש לראות שכוונת ההסכם לא היתה אלא לגבי מה שיש בו ותו לא. מדבריהם ניתן להבין שאם היה כתוב לשון זו בהסכם, היה בכך משום מחילת האישה על כתובתה.

עיין עוד בדברי הגאונים (כלל נו סעיף י) שדן בלשונות המועילים במחילה והביא את דברי ערך השולחן על השו"ע (סימן סז סעיף טו) שהביא את דברי הרמב"ם בתשובה על ראובן שנשבע שלא יתבע את שמעון וכתב הרמב"ם שאין בדבריו משום מחילה. וכתב בערך השולחן שכדברי הרמב"ם שכתב שלשון "לא אתבעך" לא הווי מחילה, מוכח בדברי מהר"ם (בשו"ת סימן תל"ה) שכתב וזה לשונו: שאם אמר לו לא אתבעך יותר, אין בלשון זה לשון מחילה ויכול לתבעו. וכן כתב בשו"ת שתי הלחם סימן לג שאם קבל ראובן שלא לבקש משמעון הסך הנזכר דלא הווי מחילה אלא אם כן קנו מידו. והקשה בדברי הגאונים מדברי מהרי"ט ומהר"ם די בוטון שהבאנו

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לעיל. וכתב לחלק בין לשון "לא אתבעך" שהוא לשון הבטחה להבא, ללשון "אין לי עליך" שהוא לשון הוה, והסביר שכאשר הוא נוקט לשון הוה שעכשיו אין לו תביעה מוכח שהוה מחילה.

ועיין עוד פסק דין מבית דין הגדול (בתיק 923167/1 בפני הדיינים הרב ציון אלגרבלר הרב מסעוד אלחדד והרב נחום שמואל גורטלר) שדנו במקרה דומה, בהסכם הגירושין לא היה ויתור מפורש על הכתובה אבל נאמר בו שאין לצדדים עוד טענות זה על זה.

בדעת הרוב כתבו וזה לשונם:

אולם מעיון בנוסח הסכם הגירושין עליו חתמו הצדדים בבית המשפט, הסכם שבו ישנה חלוקה מפורטת של זכויות הצדדים, בסופו נכתב: מעבר להסכמה זו אין לנו טענות זה כלפי זה בכפוף לביצוע ההסכמה בהגינות ובתום לב. משמעות הדברים היא שהסכם זה סוגר את כל העניינים הכספיים שבין הצדדים ולא יהיו טענות ותביעות נוספות מעבר לנאמר בהסכם ואם כן יש כאן מחילה מפורשת של האישה על כתובתה.

ועיין שם בהמשך דבריהם שהביאו את מה שכתב בדברי הגאונים הנ"ל, ועל פי דבריו חלקו בין לשון הוה ללשון עתיד, וכתבו שבלשון הוה מועילה המחילה ובלשון עתיד איננה מועילה, וסיימו וכתבו זה לשונם:

הרי שיש חילוק בין לשון הוה שמועיל לבין לשון עתיד שלא מועיל.

דעת המיעוט היתה שאין כאן לשון ויתור וההסכם נעשה וקיבל תוקף בבית משפט שאין לו סמכות לדון בכתובה, נמצא שלשון "כל התביעות" איננו כולל תביעת כתובה שהיא בסמכותו הייחודית של בית דין. וזה לשונו:

הדיינים הסתמכו על האמור בהסכם הגירושין שנחתם בבית המשפט וכך נאמר שם: "מעבר להסכמה זו אין לנו טענות זה כלפי זה בכפוף לביצוע ההסכמה בהגינות ובתום לב." ברם נראה שהצדדים שחתמו בלשון זה התכוונו לכל העניינים שנדונו בבית המשפט לא לדברים שצריכים להתברר במקום אחר.

בנידון דידן שההסכם נחתם וקיבל תוקף פסק דין בבית הדין ונאמר בו שעם חתימת ההסכם לא יהיה לבעל ולאשה כל תביעה, נמצא שלכל הדעות הווי לשון מחילה הווי ולא אמר שלא יתבע בעתיד אלא תלה את זה בחתימת ההסכם ומשמע שבחתימת ההסכם תהיה מחילה על כל התביעות. ואף לדעת המיעוט בפד"ר הנ"ל בנידון דידן הווי מחילה הווי וההסכם נחתם בבית הדין שיש לו סמכות לדון בכתובה. ובפרט שהצדדים קבלו קניין על ההסכם כפי שמופיע בשורה 8 לפרוטוקול מתאריך כ"ז בניסן תש"ן (22.4.90) וכפי שהובא לעיל בשתי הלחם שכתב שקניין יועיל אף בלשון עתיד.

יש להעיר שבדברי הגאונים כתב בסוף דבריו מדברי מוכחים מדברי המהרי"ט שכתב "או שאר דברים שמוכיחים שמחל". ונראה שבמקרה כמו בנידון דידן בו נכתב הסכם בין הצדדים וחתמו עליו והדבר קבל אישור של בית הדין קשה לומר שלשון "לא יהיו תביעות" הוא רק פיטומי מילי בעלמא כמו שכתב מהר"ם בדבריו על מי שאומר לחברו שלא יהיו לו תביעות עליו, ונראה שהדברים מוכיחים שמחלה על הכתובה. ויתכן שלכך התכוונו בפד"ר חלק ג שהובא לעיל, ואינם חולקים על מה שכתוב בדברי הגאונים, אלא סוברים שעצם החתימה על ההסכם הווי ראייה שיש מחילה על כל התביעות, וכפי שכתבו בעמוד 161 אות ד' וזה לשונם:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

עיקר דין מחילה אינו תלוי בלשון שאמר אלא אם הדברים נראים ומוכיחים שמחל או לא.

עוד יש לציין שבלשון ההסכם יש ריבוי: "לא יהיה כל תביעה לרכוש כספים או כל תביעה אחרת שלא פורטו וכו'" ונראה שלשון "כל תביעה אחרת" אחרי שצוינו בפרוש הרכוש והכספים, באה לרבות כל דבר - כולל הכתובה, ולהדגיש את המחילה על כל הדברים.

על האמור יש להוסיף שגם נסיבות התיק מעידות על כך שהיה ויתור על כתובה. כאמור לעיל בפתיחת הדברים התביעה לכתובה נעשתה לאחר שנים רבות, וזאת לאחר מספר תביעות בנושא המזונות. זאת ועוד, גם התביעה בה אנו עוסקים החלה בתביעת מזונות ורק לאחר זמן עברה לתביעה לכתובה. וכאן יש להעיר על דברי בא כוח האישה בסיכומים שכתב שבית הדין אמר לפתוח תיק כתובה. בית הדין לא אמר לפתוח תיק, אלא שאם הם רוצים לתבוע כתובה עליהם לפתוח תיק מתאים.

לרווחא דמילתא יש להוסיף שגם אם לא היה ויתור על הכתובה יש מקום לומר שהאישה הפסידה כתובתה בגלל שכאמור לעיל היא זו שתבעה גירושין בעוד שהבעל היה מעוניין בשלום בית.

הדברים עולים הן מכתב התביעה של האישה, מפרוטוקול הדיון הראשון בו האישה תובעת גירושין והבעל לשאלת בית הדין עונה אם היא רוצה להתגרש אני מוכן, וכך מתסקיר שירותי הרווחה שמציין שהבעל עשה כל ביכולתו כדי לשמור על שלמות הבית.

וזה לשון התסקיר השייך לעניין:

" מסור לאשתו ובתו וזוכה להערכה רבה מצד הורי אשתו על מסירותו זו, למרות מגבלותיו עושה מאמצים רבים לשמור על המשפחה המשפחתית אך מפוחד וחוסר אונים להתמודד עם דרישות אשתו.

ובהמשך נאמר:

כיום ס' נחושה בהחלטתה להתגרש וי' שותף להחלטה זו מתוך תחושה של חוסר אונים להתמודד עם דרישותיה תוקפנותה ודחיתה אותו ולא מתוך רצון אישי לפרוק המשפחה.

עוד יש לציין שהאישה עצמה בבקשה ששלחה לבית הדין לאחר הדיון שנערך בבית הדין ציינה שהבעל לא מעוניין בגירושין ואף ניסה להשפיע עליה לבטל את התביעה ושלח לשם כך את המעסיק שלו ואת חבריו.

עיי' בטור אבן העזר סימן קי"ח ובבית שמואל סימן קנ"ד ס"ק י"ט במי שאין לו גבורת אנשים ועיי' עוד פד"ר כרך א (עמ' 217-218) וכרך ח (עמ' 278) והדברים ידועים ואין כאן מקום להאריך. נמצא שבכל מקום בו האישה היא זו שדורשת גירושין, לא מיבעיא כאשר הבעל אינו הגורם לכך אלא אפילו אם יש סיבות טובות לבקשת הגירושין אבל אינן בשליטת הבעל האישה מפסדת כתובתה. מה שאין כן במקום בו הסיבות הם בשליטת הבעל שאז יש לומר שהאישה לא מפסדת את כתובתה.

אמנם יתכן שתביעת האישה לגירושין מוצדקת והדברים בשליטת הבעל שהרי היא טוענת שהופעלה כלפיה אלימות. אבל הדברים לא הוכחו, ועוד, שכבר נכתב לעיל שכתסקיר הרווחה צויין שהיתה אלימות הדדית, ואם כן מדי ספק לא יצאנו האם בתביעה לגירושין הפסידה האישה כתובתה או לא, ובודאי שיש לצרף זאת לכל האמור לעיל.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מסקנות

א. התביעה לביטול ההסכם נדחת.

ב. האב יעביר לאישה סך של 63,500 ₪ עבור מזונות העבר של הבת.

ג. תביעת האישה לחיוב האיש בכתובה נדחת.

ניתן לפרסם לאחר השמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום ט"ו בתמוז התשע"ז (09/07/2017).

הרב אלעד עלי

הרב בן ציון הכהן רבין

הרב דניאל אדרי – אב"ד